Autenticitate şi realism monografic. Scriitorii români interbelici şi şcoala Gusti

Paul CERNAT

Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Litere
University of Bucharest, Faculty of Letters
Personal e-mail: cernatpaul@gmail.com

Authenticity and Monographic Realism. Interwar Romanian Writers and the Gusti School

This study tries to evaluate the impact of the Sociological School of Bucharest, created by Dimitrie Gusti and Henri H. Stahl, on the Romanian interwar writers. The social program of this national instituution and its scientific agenda have as main objective a mobilisation of the young intellectual elites and a social mapping of the country. From this point of view, the documentary films, the sociological reports and the museological reenactements shall be regarded as some identity mapping tools. The common denominator of this enterprise is defined by the ethic social engagement, by the authenticity of the experience, and also by the realist attitude of the monographs.

Keywords: modern Romanian culture, Gusti School, writers, authenticty, realism, sociology, monography

Într-un text cu caracter panoramic (*Dimitrie Gusti – schiță pentru un portret de fondator*) inclus în masivul volum-reconstituire a campaniei monografiste *Cornova 1931*[1], profesorul Zoltán Rostás insista asupra legăturii profunde între demersul tinerilor membri ai şcolii monografiste şi cel al tinerilor scriitori şi filosofi existenţiali care vor fonda în 1932 Asociaţia culturală „Criterion": „Căutările tinerilor monografişti coincideau cu căutările tinerei generaţii de scriitori şi filosofi. Din joncţiunea acestora s-a născut ultima asociaţie culturală din anii `30 care promova dialogul pe teme culturale şi politice şi nu intoleranta impunere a unei perspective în detrimentul alteia." Dacă pluralismul dialogic, sincretic al perspectivelor dă, într-adevăr, măsura Şcolii sociologice de la Bucureşti (ca şi a Asociaţiei Criterion), implicarea scriitorilor – nu numai a celor din noua generaţie - în activităţile sale dă, printre altele, măsura curiozităţii interdisciplinare a literaţilor români interbelici. *Nota Bene*, în Universitatea românească interbelică, literele, filosofia şi sociologia erau discipline integrate; D. Gusti conducea seminarul de sociologie, politică şi etică din cadrul Facultăţii de Litere şi Filozofie din Bucureşti, iar mare parte din conferinţele, dezbaterile şi anchetele asociate s-au desfăşurat în cadrul respectivei facultăţi. Contribuţiile literaţilor la revistele de profil sociologic şi etnografic a fost, şi ea, semnificativă, iar colaborarea dintre sociologi, folclorişti, antropologi, etnomuzicologi, pictori, fotografi şi scriitori poate oferi oricînd un bogat material documentar pentru o carte (sau chiar mai multe), iar Paginile monografiilor socio-antropologice, documentele folclorice şi celelalte materiale textuale culese „de pe teren" au, adeseori, o expresivitate literară frapantă (chiar dacă involuntară), plină de naturalețe. Fără a intra deocamdată în detalii, mă voi limita să schiţez o serie de aspecte ale implicării scriitorilor în proiectele şcolii gustiene, pornind de la cîteva exemple ilustrative.

Începînd cu generaţia paşoptistă, scriitorii români s-au preocupat constant de elaborarea unor imagini ale identităţii sociale autohtone; în condiţiile socio-demografice ale României Mari, şcoala sociologică de la Bucureşti le oferea posibilitatea unei noi „cunoaşteri şi înţelegeri" a „ţării reale" – una realistă şi autenticistă, pornind „de la firul ierbii" prin experienţa directă,

de teren. O cale de acces privilegiată a constituit-o investigarea lumii satului (larg majoritară), cu accent pe zonele sale arhaice. Interesul pentru „autenticitatea tradițiilor" explică, într-o anumită măsură, atenția cu totul particulară acordată supraviețuirilor satului tradițional, „devălmaș", abia atins de modernizare, dar perceput deja ca un anacronism sortit dispariției; firește, monografiștii s-au raportat la el în acord cu propriile agende ideologice, pledînd, după caz, fie pentru „ridicarea", fie pentru salvarea sa.

Filmul documentar-sociologic

Gînditor creștin și poet ortodoxist (apropiat, în unele momente, de avangardă), dar și jurist, economist, sociolog, Paul Sterian s-a implicat de la început, alături de prietenul Mircea Vulcănescu, în acțiunile școlii gustiene. Ambii s-au numărat, împreună cu Henri H. Stahl, și printre inițiatorii asociațiilor „Forum" și „Criterion", definitorii pentru identitatea de tip creuzet a „noii generații". Prima soție a lui P.S. - pictorița Margareta Sterian - l-a urmat, abia întoarsă de la studiile sale pariziene, în campania monografică de la Drăguș, condusă de Dimitrie Gusti (13 iulie – 16 august 1929). În decembrie același an, a participat și la expoziția organizată de Seminar (în organizarea pictorului Mac Constantinescu), expunând șase portrete de țărani și copii din Drăguș, iar în cadrul primei expoziții personale, găzduite de Sala Mozart din București și deschise până în ianuarie 1930, a expus mai multe peisaje, naturi statice și 30 de portrete reunite sub titlul tematic „Copiii din Drăguș". Împreună cu N. Argintescu-Amza, Paul Sterian va realiza, la începutul anilor `30, unul dintre cele mai elocvente filme documentare ale monografiștilor *Drăguș, un sat din Ardeal*. Un alt scriitor de talent, vechi colaborator la vîrf al lui Gusti, redactor la *Arhiva pentru știința și reforma socială* etc. - e vorba de Emanoil Bucuța, se va număra – alături de H. H. Stahl și Anton Golopenția - printre regizorii documentarului sociologic *Cornova, un sat din Basarabia*. Prezentată, împreună cu documentarul *Drăguș...* în ianuarie 1932, sub egida secției sociologice a Institutului Social Român, producția în speță sintetiza experiența celei de-a șaptea campanii monografice, desfășurate între 25 iunie – 13 august 1931 în satul basarabean omonim din județul Orhei. Ambele filme au stîrnit interesul comentatorilor din presă – între care scriitori ca Adrian Maniu sau animatorul criterionist Petru Comarnescu. Nu scriitorii vor fi însă primii care vor enunța „estetica" acestor demersuri – o estetică existențială și autenticistă - ci Dimitrie Gusti, într-un articol despre relevanța monografierii cinematografice a satelor (*Filmul documentar sociologic*, în *Curentul*, 6 ianuarie 1932[2]): „Filmul documentar sociologic nu oferă însă numai documente, ci exprimă forme sociale de viață. Simplele elemente documentare, luate pentru o demonstrație cu totul științifică, se transpun pe plan emoțional și devin un adevărat poem rustic. Pentru ce, deși filmul nu are, după formula obicinuită, nici personagii și nici acțiune, prezintă el totuși un deosebit interes dramatic? Fiindcă se referă la viața comunității sătești. De aceea, filmul realist conține mai mult decît fotografii oneste și tablouri frumoase, dar reci – pentru că din el se desprinde o poezie spontană și pentru că în el vibrează un suflu și o frăgezime nouă de viață originală". Implicit poetice, asemenea filme „pot fi numite experimentale sau realiste" și sunt în totul eliberate (...) de orice deformare intenționat estetică și doctrinară". Este evidențiat caracterul *plein air*-ist și de *ready made* (de *docudrama*, am spune azi), subordonat unei metode obiectiviste și comportamentiste: „Studio a fost satul și regiunea – în plin aer – unde s-a făcut cercetarea monografică; personagiile au fost țăranii din satul studiat, așa cum trăiesc; acțiunea (...) viața însăși, desfășurată în cadrul ei natural; textul l-au făcut țăranii înșiși, prin viața lor obicinuită". La rîndul ei, tehnica regizorală ar implica încadrarea imaginilor vizuale „în ritmul total al vieței sătești, reconstituind exact împrejurările de viață, fără nici un amestec din partea celor ce luau filmul". Un „amestec' există totuși, deși suntem asigurați că „filmul documentar nu are la bază o teză, estetică sau de propagandă (cum sunt, bunăoară, filmele sovietice", întrucît seria de imagini cinematografice „nu este luată la întîmplare, ci este străbătută de o idee directivă, de un plan: o ideologie științifică, aceea care este ideea cercetării monografice". O asemnenea „sociologie românească a satelor filmată" are – în formularea același Gusti – un caracter de „reconstituire intuitivă și științifică"; revelator, cuvîntul *intuitivă* explică aici, măcar în parte, rolul acordat artiștilor și scriitorilor în economia acestui megaproiect național. Un megaproiect în cadrul căruia satul este folosit ca „bază de construcție a națiunii" și principal indicator al specificului autohton (potrivit lui H. H. Stahl, satul românesc ar reprezenta „cea mai mare și mai întinsă civilizație țărănească din cîte se află"). Pentru Dimitrie Gusti, importanța filmului ca instrument de cunoaștere este superioară celei livrești: „Secția sociologică a I.S.R. intenționează să continue filmarea satelor, pe regiuni. Căci – credem -, zece pînă la douăsprezece filme sătești ar face, pentru cunoașterea și înțelegerea țării, mai mult decît întregi vrafuri de cărți. Acest plan cinematografic intră în cadrul unui vast cîmp de acțiune monografică". Chiar dacă „planul cinematografic" nu va putea fi dus pînă la capăt, el se va concretiza, în următorii ani, prin cîteva noi scurt-metraje documentare cu caracter socio-etnografic (între care *Satul Șanț*, realizat în 1936 de H. H. Stahl, *Obiceiuri din Bucovina*, realizat în 1937 de H. H. Stahl și Constantin Brăiloiu, sau impresionantul cine-eseu *Țara Moților* realizat de Paul Călinescu în 1939, cu un

comentariu de Mihail Sadoveanu în lectura lui Mihail Puşcariu, şi premiat la prestigiosul Concurs de artă cinematografică de la Veneţia în acelaşi an; Premiul Filmului Documentar pe care l-a primit a marcat prima recunoaştere internaţională a filmului românesc. Afinitatea regimului carlist autohton cu cel mussolinian pare să fi avut un rol în selecţie, dar producţia rămîne excepţională, iar textul sadovenian are, pe alocuri, un caracter subversiv).

Într-un articol din *Adevărul*, 21 februarie 1932 (*Cartea fără slove*)[3], poetul şi dramaturgul Adrian Maniu – cu preocupări constante pentru artele vizuale - apreciază superlativ „viaţa unui sat" din primele două filme monografice sus-amintite. Judecăţile despre autenticitatea cinematografică (fără literaturizări inutile) şi şansele ei „peste hotare", în condiţiile lipsei de capital, merită evidenţiate: „Încercările de film românesc au avut uneori dorinţa să ne apropie de literatura bună – şi, dacă nu au fost încoronate de tot succesul aşteptat, vina aparţine, într-o proporţie hotărîtoare, lipsei de capital, lipsei de experienţă a regizorilor şi faptului că că se pornea, cel mult, o adaptare, cînd trebuia comandată o creare specială. (...) Dar cînd, pentru alte ţări, civilizate, investirile în film sunt rentabile surse de bogăţie – faptul că avem un capital de frumuseţe ce nu îşi găseşte încă mijloacele unei solide valorizări ne îndeamnă să credem că trebuie studiate toate condiţiile în care ar putea să-şi capete prienică viaţă filmul românesc. Şi anume, filmul care, trăind prin el însuşi, ar fi plăcut şi publicului nostru şi ar fi izbutit să fie cerut şi peste hotare".

Nu numai „autenticitatea naturală" a satului tradiţional este însă elogiată de comentatori; în răspăr cu esenţialismul anistoric al metafizicii ruraliste, Petru Comarnescu aprecia, într-un articol despre *Modernismul la Cornova* din *Rampa*, 30 octombrie 1933, efectele procesului de „orăşenizare" şi „deschidere" a satului tradiţional. Pledoaria sa în favoarea modernizării satului aduce, în incipit, un „omagiu" secţiunii monografice a Institutului social Român, conduse de D. Gusti, datele oferite în monografia lui Anton Golopenţia fiind considerate paradigmatice pentru respectivul proces: „Ştim cu toţii că viaţa satelor noastre nu mai este închisă în sine, ci, de multă vreme, deschisă tuturor influenţelor. Dar puţine sunt studiile care au adîncit această dinamică a unităţilor sociale, `desfăşurînd în timp trecutul comprimat în prezent'. (...) în cadrul campaniilor monografice la sate, Anton Golopenţia (...) a fost acela care s-a pasionat a înţelege procesul de orăşenizare a satului basarabean Cornova. Urmărind datele şi interpretările din *Arhiva pentru ştiinţa şi reforma socială* ai de-a face cu însuşi procesul tipic de modernizare al unui sat românesc. (...) cornovenii nu s-au modernizat numai în dans. Anton Golopenţia le urmăreşte procesul de orăşenizare în mobilier, în îmbrăcăminte, în icoane. În unele cazuri, modernizarea, adică ţinerea în pas cu modele şi stilurile vremilor, e mai veche". Punînd accentul pe explicaţiile de natură economico-socială, liderul criterionist vede în tineret un vector al modernizării rurale: „Odinioară, Cornova era împărţită după starea persoanelor; acum e împărţită în clase economice. Tinerimea, pierzînd conştiinţa acestor transformări, a ajuns să socotească îmburghezirea drept scop în sine, privind cu dispreţ satele din vecinătate, mai ţărăneşti şi naturale"[4].

Jurnalul de campanie

Alături de filmul documentar, jurnalul de campanie rămîne un instrument favorit de cunoaştere a lumii sociale a satului tradiţional românesc. Printre tinerii colaboratori din Serviciul Social al Tineretului iniţiat şi condus de Gusti în 1938-1939 s-au numărat şi cîţiva scriitori tineri, între care Laurenţiu Fulga-Ionescu, care a ţinut, la solicitarea profesorului, jurnalul campaniei în satul Bogaţi-Dîmboviţa, publicat în seria „Cartea Echipelor" (1938)[5]. Cu prilejul prezentării, la Bucureşti, a proiectului revistei elveţiene *Aujourd-hui. Revue International* (Geneva), E(lisabeth). H(enri).-Hayem, directoarea virtuală a unei publicaţii profilate pe promovarea realizărilor culturale importante din diverse ţări se arăta – într-o scrisoare din 16 martie 1938 către Henri H. Stal trimisă pe adresa Fundaţiei Culturale Regale „Prinţul Carol" – foarte interesată de „activitatea la ţară a studenţilor" (*i.e.* echipele regale studenţeşti), pe care o receptează însă într-o grilă literaturizantă. Prin comparaţie cu viziunea dură (subsumată unei atitudini voluntariste) a lui Laurenţiu Fulga-Ionescu, care consemnează scepticismul antimodern al ţăranilor, perspectiva ei exterioară tinde să ilustreze, idealizant, „o fericită rezolvare a raporturilor şi înţelegerii dintre lucrătorii manuali şi intelectuali". Reţine atenţia ideea *jurnalului* ca formă de expresie: „m-am gîndit că nimic nu ar fi în acelaşi timp mai viu, mai pasionant şi instructiv decît prezentarea acestei activităţi sub formă de jurnal zilnic, munca unora şi a celorlalţi, raporturile cu ţăranii, conversaţiile tipice, din toate punctele de vedere, folclorul, arta lor, concepţia lor despre viaţă, raporturile pe care le au cu studenţii (...) partea pitorească a acestei vieţi, muncile şi peripeţiile lor". Comparaţia cu romanul apare ilustrativă pentru potenţialul atribuit (non) ficţiunii autenticiste în promovarea internaţională a identităţii tradiţionale româneşti: „Totul ar fi infinit mai pasionant decît un roman, şi cît de instructiv! Şi ce contribuţie la înţelegerea între diverse grupuri umane! Dar, cum eu mă aflu la Geneva şi nu în România, n-ar putea oare o echipă să-şi scrie jurnalul cotidian? L-am publica: ar avea, probabil, lungimea unui roman. Şi, după aceea, dacă vă convine, l-aţi da sub formă de carte în seria publicaţiilor dvs. Şi mi se pare că ar fi o publicaţie importantă din punct de vedere cultural şi interesantă pentru toate ţările". Viziunea directoarei de la *Aujourd-*

hui este una de antropolog care se apropie cu simpatie de habitatul „bunului sălbatic" necunoscut: „Visul meu ar fi fost să trăiesc o vară, această viață, împreună cu o echipă și să redactez acest jurnal în fiecare zi, cu impresiile sale, cu partea sa grea, comică, pitorească (...), totul la un loc, omul și regiunea, natura, gîndirea și intuiția și instinctele omului aflat atît de aproape de natură"[6]. Răspunzîndu-i, Emanoil Bucuța o asigură că „raporturile spirituale între omul orașului și omul cîmpului nu vor întîrzia să vă parvină în număr mare", dar adaugă elemente noi (inclusiv personale) solicitărilor privind promovarea externă a specificului autohton: „Mi-am amintit de dorința dvs. de a avea textul în limba franceză al vechii noastre balade *Miorița*. Am vorbit cu D-șoara Maria Holban, pe care ați cunoscut-o la București și care este ultima traducătoare a acestei fermecătoare poezii. M-a rugat să vă trimit volumul ei *Incantations*, cu cele mai bune urări pentru frumoasa dvs. revistă. În ceea ce privește mica mea nuvelă care se găsește în micul meu volum, cu totul epuizat, am reușit să descopăr un exemplar. Titlul ar fi ceva gen *Le foulard rouge*, deși `foulard' nu este țărănesc. Corespondentul în germană ar fi *Halsbinde*. Este un episod destul de veridic bazat pe realitatea vieții țăranilor noștri din Transilvania. Este satul meu și lumea pe care o revăd în fiecare an, pe malul Oltului"[7]. Interesul pentru pitorescul etnografic, cu accent pe zona Balcicului și Transilvaniei, caracterizează multe producții literare ale lui Bucuța (romanele *Capra neagră*, *Fuga lui Șefki*, *Maica Domnului de la Mare* ș.a.), paralele cercetărilor sale privitoare la populațiile românești „de frontieră" sau din afara granițelor.

Muzeul în aer liber

Pe lîngă prodigioasa activitate de om de teatru, regizor, teatrolog și dramaturg, autor (între altele) al unor piese-reper precum *Take, Ianke și Cadîr* și *Mușcata din fereastră* sau al romanelor „aviatice" inspirate de Aurel Vlaicu (*Sfîrlează cu fofează* ș.cl.), Victor Ion Popa este și co-autor – alături de Dimitrie Gusti și Henri H. Stahl – al Muzeului Satului, al cărui concept arhitectonic l-a proiectat. Dimensiunea conceptuală exprimă în cel mai înalt grad modernitatea perspectivei gustiene asupra lumii rurale; o viziune – încă o dată - realist-autenticistă și sintetică, definitorie pentru sensibilitatea și programul tinerelor elite culturale și literare din epocă. În concepția lui Gusti, un asemenea „muzeu în aer liber" se diferențiază de exemplele „romantice" și „etnografice" din țările nordice (Skansen, Bingdo, Lillehammer) prin caracterul de „muzeu social", fapt subliniat într-un articol al lui Mircea Eliade (*Muzeul satului românesc*). În calitate de proaspăt vizitator (între sutele de mii ai „Lunii Bucureștilor"), tînărul eseist ține să evidențieze, înainte de orice, impresia de „realitate românească" și de „autenticitate" a întreprinderii muzeografice, ambele - „copleșitoare pentru toți", principalele sale observații vizînd unitatea stilistică și „centripetismul" civilizației țărănești din provinciile autohtone. Elogiind „rezervele de creație și dorul de reînnoire al maselor țărănești", Eliade reafirmă, la final, caracterul de sinteză culturală al satului românesc, apt să asimileze creator modernitatea fără a-și pierde nota specifică: „Cine a văzut cu atenție Muzeul Satului știe că nu se poate teme de `modernizare`, de hibridism. Cultura țărănească este, încă, destul de fertilă ca să poată asimila și preface, după canoanele sensibilității ei"[8].

Reportajul monografic

Primele volume ale lui Miron Radu Paraschivescu – poet militant, gazetar în presa de stînga și militant comunist în ilegalitate - au fost două culegeri de reportaje inspirate de experiența sa „de teren" în cadrul echipelor sociologice gustiene: *Oameni și așezări din Țara Moților și a Basarabilor*[9], urmat de *Pîine, pămînt și țărani*[10]. S-a vorbit, în cazul lor, și despre influența reportajelor lui Geo Bogza, ele însele cu un evident caracter „monografic", reunite în *Țări de piatră, de foc și de pămînt* (1939). Chiar dacă se situează, prin comparație, la un nivel de expresivitate mult mai scăzut, adevărata relevanță fiind de natură socio-mentalitară, o înrudire există, și ea e în egală măsură ideologică și artistică. Interesul pentru provinciile nou-alipite după 1918, prezentate ca victime ale eșecului modernizării capitaliste, se regăsește, cu accente specifice, în paginile sale, ca și realismul social dur, „demascator", prezent și în fotografiile lui Iosif Berman (acesta din urmă – ilustrator al reportajelor lui Bogza și F. Brunea-Fox, colaborator la campamiile monografice ale lui Gusti și fotograf al Curții Regale; anterior, a realizat și fotografii ale revoluției bolșevice din octombrie 1917, care i-au fost însă confiscate). În anii `60, fostul ilegalist își va relua în volum aceste scrieri (în culegerile *Bîlci la Rîureni*[11] și *Drumuri și răspîntii. Reportaje 1937-1944*[12], cu eliminarea corespunzătoare a reportajelor despre Basarabia), legitimîndu-le retrospectiv prin prisma mizei antilegionare în bătălia pentru captarea tineretului studențesc. Implicarea afectivă (angajarea ca dez-alienare, ca integrare într-o credință colectivă) în echipele Serviciului social al tineretului (apreciat drept „primul loc unde prietenii își spuneau tovarăși") pune în evidență contrastul frapant între perspectiva observatorului „de la oraș" și o Românie „aspră", arhaică, ostilă, care percepe echipele cu ostilitate, ca pe niște exploatatori străini, amenințători, de la care așteaptă doar să le dea, direct, „ajutoare". Scoase de sub influența „aparatului de stat burghez" - ține să sublinieze, strategic, MRP – Echipele Regale Studențești „aduceau prin fapta și cuvîntul lor, riposta hotărîtă împotriva fascismului". Caracterul de alternativă etico-politică în

raport cu acțiunile Mișcării Legionare (care-și făcuse, de asemenea, un titlu de glorie din taberele de muncă pentru tineret) e marcat persuasiv, prin contrast: „Nu era puțin lucru să preferi – cu bună credință – bluza de echipier, carnetul de însemnări, lopata de săpat și mistria de zidit case, cămășii verzi, centironului și pistolului legionar". În recenta sa cercetare asupra tineretului interbelic[13], Dragoș Sdrobiș comentează reportajele reeditate de MRP din perspectiva relegitimării național-comuniste a mobilizării studențimii – inclusiv prin recuperarea experienței Serviciului Social, noua politică de „ridicare" a satului apelînd, și ea, la instituția căminelor culturale și la sistemul de repartiție a intelectualilor la sate, acțiunile echipelor regale fiind privite de fostul reporter drept „un punct avansat pe care-l atingea în evoluția și viața poporului românesc din vremea capitalismului, punct care tocmai de aceea reprezintă unul dintre cele mai sănătoase momente în moștenirea culturală a trecutului apropiat, pe care o putem prelua, îmbogățind-o". Chestiunea recuperării modelelor carliste din perioada Frontului Renașterii Naționale (primul partid unic din istoria României) în cadrele ceaușismului, de la tehnicile de propagandă și mobilizare la biopolitocă și metodele de „ridicare a satelor prin munca intelectualilor", reprezintă însă un subiect mult mai vast, de studiat în detaliu.

(Neo)realismul rural de tip monografic a avut debușee și în roman. Un exemplu nediscutat ca atare pînă acum îl oferă primul volum din *Moromeții* lui Marin Preda, „monografie" realist-autenticistă a satului românesc din Cîmpia Dunării la finele epocii interbelice. „Criza satului" și mentalitățile asociate ale personajelor se lasă, de fapt, mult mai bine înțelese prin grila de interpretare a monografiștilor (de la viziunea conservator-socială a lui Mircea Vulcănescu la cea a reformistă a lui Anton Golopenția)[14] decît în cheia marxistă prin care a fost citit, adeseori, tendențios.

Note:

1. Dimitrie Gusti și colaboratorii, *Cornova 1931*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, Zoltán Rostás și Vasiel Șoimaru, Editura Quant, Chișinău, 2011, p. 602.
2. *Ibid.*, pp. 416-417
3. *Ibid.*, p. 447.
4. *Ibid.*, P. 471.
5. Laurențiu Fulga-Ionescu, *Campania a doua 1 iulie – 1 octombrie 1938 Bogați Dîmbovița*, Editura Fundația Culturală Regală Carol I, București, 1939.
6. Henri H. Stahl, *Epistolar monografist din arhiva de scrisori a lui H. H. Stahl*, ediție de Zoltán Rostás, Editura Paideiea, București, 2015, pp. 106-107
7. *Ibid*., pp. 109-110.
8. Mircea Eliade, *Muzeul satului românesc*, *Revista Fundațiilor Regale*, anul III, nr. 7, 1 iulie 1936.
9. Miron Radu Paraschivescu, *Oameni și așezări din Țara Moților și a Basarabilor*, Fundația Culturală Regală Regele Carol I, Craiova, 1938.
10. Miron Radu Paraschivescu, *Pîine, pămînt, țărani*, Fundația Culturală Regală Regele Mihai I, 1943.
11. Editura Tineretului, București, 1964.
12. Miron Radu Paraschivescu, *Drumuri și răspîntii. Reportaje 1937-1944*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
13. Dragoș Sdrobiș, *Limitele meritocrației într-o societate agrară. Șomaj intelectual și radicalizare politică a tineretului în România interbelică*, Editura Polirom, Iași, 2015, pp. 246-247.
14. v. abordarea novatoare a lui Ionuț Butoi din volumul *Mircea Vulcănescu. O microistorie a interbelicului românesc*, Editura Eikon, Cluj, 2015.

Bibliography:

Ionuț Butoi, *Mircea Vulcănescu. O microistorie a interbelicului românesc/ Mircea Vulcănescu. A Microhistory of Romanian Interwar Years*, Editura Eikon, Cluj, 2015

Dimitrie Gusti și colaboratorii, *Cornova 1931*, ediție îngrijită de Marin Diaconu, Zoltán Rostás și Vasiel Șoimaru, Editura Quant, Chișinău, 2011

Mircea Eliade, "Muzeul satului românesc"/"The Village Museum", *Revista Fundațiilor Regale*, anul III, nr. 7, 1 iulie 1936

Laurențiu Fulga-Ionescu, *Campania a doua. 1 iulie – 1 octombrie 1938: Bogați Dîmbovița/The Second Campaign. 1 iulie – 1 octombrie 1938: Bogați Dîmbovița*, Editura Fundația Culturală Regală Carol I, București, 1939

Henri H. Stahl, *Epistolar monografist din arhiva de scrisori a lui H. H. Stahl/ Monographic epistolary from the H.H. Stahl correspondence archive*, ediție de Zoltán Rostás, Editura Paideiea, București, 2015

Miron Radu Paraschivescu, *Oameni și așezări din Țara Moților și a Basarabilor/People and places from Țara Moților and Basarabilor*, Fundația Culturală Regală Regele Carol I, Craiova, 1938

Miron Radu Paraschivescu, *Drumuri și răspîntii. Reportaje 1937-1944/ Roads and Crossroads. Reportages 1937-1944*, Editura pentru Literatură, București, 1967

Dragoș Sdrobiș, *Limitele meritocrației într-o societate agrară. Șomaj intelectual și radicalizare politică a tineretului în România interbelică/ The limits of meritocracy in an agrarian society: Intellectual unemployment and political radicalization of youth in interwar Romania*, Editura Polirom, Iași, 2015